

Явір Віра Анатоліївна

Удосконалення політико-правового забезпечення захисту прав національних меншин як вимога євроінтеграції України

УДК 323.1

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-спец.21>

Явір Віра Анатоліївна
доктор політичних наук, провідний
науковий співробітник
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького
Національної академії наук України
вул. Трьохсвятительська, 4,
Київ, Україна

Актуальність проблематики дослідження обумовлена тим, що у червні 2022 р. Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. Водночас Єврокомісія висунула низку умов, серед яких – завершити реформу законодавства щодо національних меншин згідно з рекомендаціями Венеціанської комісії та імплементувати негалицькі, ефективні механізми його реалізації. Європейський Союз дуже послідовний у дотриманні демократичних свобод і стандартів, захисті прав людини незалежно від певних ознак, невід'ємною частиною якого є захист прав національних меншин. Концептуалізація шляхів задоволення вимог євроінтеграції у частині вдосконалення законодавчої бази захисту прав національних меншин в Україні є метою цього дослідження. Використовується системний метод у поєднанні з концептуальним аналізом для формування цілісного бачення досліджуваної проблеми.

В результаті пропонується: 1) удосконалення всієї системи забезпечення прав національних меншин в Україні та приведення її у відповідність до європейських критеріїв шляхом прийняття нової редакції Закону України «Про національні меншини в Україні», політико-правового наповнення інституту національно-культурної автономії, запровадження переліку (реєстру) національних меншин і процедури набуття статусу національної меншини та внесення змін до ст. 11 Конституції України, яка надає особливого статусу мові російської національної меншини; 2) удосконалення законодавчої бази протидії дискримінації та ксенофобії в Україні шляхом внесення змін до Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» та змін до ст. 161 Кримінального кодексу України; 3) узгодження та систематизація політико-правової бази етнополітики України шляхом прийняття стратегії або концепції етнополітики України та здійснення ієрархізації всього масиву нормативних актів етнополітики України; 4) посилення інституційного забезпечення захисту прав національних меншин, що залишається окремою вимогою євроінтеграції України вже багато років поспіль, яку пропонується задовольнити шляхом створення профільного Міністерства етнополітики України.

Доведено, що удосконалення захисту прав національних меншин в Україні для забезпечення успішної євроінтеграції не обмежується лише прийняттям нової редакції Закону України «Про національні меншини в Україні», а охоплює ширше коло питань і передбачає урахування етнополітичних викликів, які стоять перед Україною.

Ключові слова: Європейський Союз, євроінтеграція України, національні меншини, етнополітика.

Вступ. Європейський Союз дуже послідовний у дотриманні демократичних свобод і стандартів, захисті прав людини незалежно від певних ознак, невід'ємною частиною якого є захист прав національних меншин. Це питання порушується Договором про Європейський Союз, де вказується, що ЄС заснований на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, правової держави і дотримання прав людини, включаючи права осіб, що належать до меншин [1]. Відтак європейська інтеграція будь-якої держави, яка прагне членства в Євроспільноті, передбачає дотримання встановлених демократичних стандартів забезпечення прав національних меншин, яке здійснюється в межах етнонаціональної політики і охоплює широке коло питань.

І Україна не стала винятком з цього правила: антидискримінаційні умови, що стосувалися національних меншин, увійшли до Плану дій щодо лібералізації ЄС візового режиму для України (2010). Також демократичні стандарти захисту прав національних меншин зафіксовані в Угоді про асоціацію

між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014). Зокрема, Україна засвідчила відданість тісним і тривалим відносинам, які ґрунтуються на спільних цінностях, а саме на повазі до прав людини і основоположних свобод, у тому числі прав осіб, які належать до національних меншин, недискримінації осіб, які належать до меншин, і повазі до різноманітності... [2]

При цьому політика держави щодо національних меншин має не лише загальнодемократичні універсальні риси, а й національні унікальні, які у законодавстві фіксують особливості національного складу, етнополітичних реалій та викликів, які постають на певних етапах етнонаціонального розвитку та державотворення. Наразі одним з головних викликів є російсько-українська війна, яка суттєво ускладнює задоволення умов євроінтеграції. Однак інтеграція до ЄС є цивілізаційним вибором України, що знайшов відображення в Основному Законі і обов'язково буде реалізований.

Концептуалізація шляхів задоволення вимог євроінтеграції у частині вдосконалення законодавчої бази захисту прав національних меншин в Україні є **метою** цього дослідження.

Методи дослідження. Найчастіше у статті використовується системний метод, який у поєднанні з концептуальним аналізом, дає змогу сформулювати цілісне бачення досліджуваної проблеми – реформування законодавчої бази захисту прав національних меншин відповідно до вимог євроінтеграції та етнополітичних викликів.

Результати. Удосконалення політико-правового забезпечення захисту прав національних меншин має здійснюватися з урахуванням як вітчизняного досвіду етнополітичного та етнонаціонального розвитку, так і напрацьованих та апробованих міжнародною спільнотою принципів та підходів, утверджувати європейську ідентичність, базуватися на незворотності європейського та євроатлантичного курсу України. Захист національних меншин належить до сфери етнополітики України.

Відтак пріоритетним завданням етнополітики України є розробка адекватної законодавчої бази, яка, з одного боку, відповідатиме реаліям та викликам етнополітичної сфери та сфери етнонаціональних відносин, а з іншого – наближуватиме Україну до вимог євроінтеграції, зокрема реалізації положень ратифікованих міжнародно-правових документів, насамперед Рамкової Конвенції Ради Європи про захист прав національних меншин [3].

Україна опинилася перед дилемою, позаяк етнополітика держави, зацікавленої у збереженні територіальної цілісності, уникненні міжетнічних і етнополітичних конфліктів, має бути спрямована на нейтралізацію найбільш загрозливих викликів за участю етнічного фактора. Об'єктами підвищеної уваги повинні стати латентні причини міжетнічних та етнополітичних конфліктів, етнотериторіальні претензії сусідніх держав, їх вплив на етнонаціональні відносини, зокрема спроби використання тієї чи іншої національної меншини України для сепаратизації регіонів або ж тиску на етнополітичний курс держави. Ці спроби базуються не лише на етнічній, а й на мовній ідентифікації національних меншин. Відома фраза «Росія закінчується там, де закінчується російська мова» [4] очільника держави-агресора, яка у 2022 р. перейшла від гібридної до відкритої війни проти України, набула нового змісту. Війна, в якій фактор мовної ідентифікації став підставою для захоплення територій, суттєво ускладнює удосконалення забезпечення та реалізацію прав національних меншин на вивчення та володіння рідними мовами відповідно до європейських стандартів.

У червні 2022 р. Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. Водночас Єврокомісія висунула низку умов, серед яких – завершити реформу законодавства щодо національних мен-

шин згідно з рекомендаціями Венеціанської комісії та імплементувати негайні, ефективні механізми його реалізації [5]. ЄС закликає Україну імплементувати рекомендації Венеційської комісії, що стосуються: 1) ухвалення нової редакції закону про національні меншини; 2) забезпечення балансу між зміцненням української мови та захистом мовних прав меншин, зокрема в сфері освіти. Друге питання перебуває у площині мовної політики і тісно пов'язане з викликами територіальної цілісності України в межах російсько-української війни, тому заслуговує стати об'єктом окремого дослідження. Наразі зосередимося на змінах та реформуванні етнонаціонального законодавства, які суттєво можуть покращити рівень захисту національних меншин в Україні, особливо його практичний бік, і наблизити Україну до демократичних стандартів ЄС. Адже головна проблема етнополітики України полягає у прогалинах політико-правового забезпечення, які стали очевидними в умовах паралельних процесів європейської інтеграції та російсько-української війни.

Удосконалення політико-правового забезпечення захисту прав національних меншин як задоволення однієї з вимог євроінтеграції України передбачає досягнення низки цілей. 1. Вдосконалення всієї системи забезпечення прав національних меншин в Україні та приведення її у відповідність до європейських критеріїв. Попри демократичний характер законодавча база етнополітики продовжує перебувати на перших етапах формування, не забезпечуючи адекватного захисту прав національних меншин, збереження та реалізації їх етнокультурної самобутності. Україні катастрофічно бракує необхідних політико-правових механізмів для цього. На порядку денному оновлення, модернізація законодавства про національні меншини, яке наразі не забезпечує сучасного рівня захисту національних меншин, що відповідає Рамковій Конвенції Ради Європи про захист національних меншин. Для досягнення цієї цілі рекомендується реалізація таких завдань:

1) прийняття нової редакції Закону України «Про національні меншини в Україні». На момент прийняття (1992 р.) йшлося швидше про законодавче закріплення, ніж про особливості практичної реалізації прав національних меншин України. Важливо було закласти підвалини основних демократичних інститутів, які в подальшому мали, але не стали розвиватися. Чинний закон – загальний, декларативний, потребує політико-правового наповнення та осучаснення змісту. Законодавча база із захисту прав національних меншин є недостатньою для запобігання політизації етнічностей та нейтралізації гібридних загроз. Є нагальна необхідність уточнення, деталізації статусу національних меншин, закріплення прав та законодавчих процедур їх реалізації. Створення дієвої системи захисту

прав національних меншин на основі нової редакції рамкового закону є невід'ємним кроком України на шляху до Європейського Союзу;

політико-правове наповнення інституту національно-культурної (етнокультурної) автономії національної меншини в Україні. Етнокультурна автономія є унікальним інститутом забезпечення прав національних меншин, який містить різноманітний набір можливостей та важелів захисту прав національних меншин. Вона є складовою частиною громадянського суспільства, її роль та значення виходять за межі задоволення прав національних меншин. Етнокультурна автономія формується не на території компактного проживання національної меншини, а на території всієї держави і не призводить до зміни адміністративно-територіального поділу країни [6]. Екстериторіальний характер етнокультурної автономії дає можливість поєднувати єдність держави із зміцненням єдності національних меншин. Українське законодавство не містить чіткої правової бази функціонування етнокультурної автономії. Тому окремі національні меншини під виглядом етнокультурної автономії намагаються сформувані етнотериторіальні автономії у складі унітарної України, такими своїми діями дискредитуючи національно-культурну форму автономії. Вони надають перевагу етнотериторіальному самовизначенню, оскільки каналів для реалізації «безпечного», національно-культурного самовизначення в Україні немає. Через відсутність процедури реалізації інститут національно-культурної автономії в Україні не застосовується і перетворюється на предмет політичних спекуляцій. Тоді як на шляху України до ЄС актуалізується питання впровадження конкретних дієвих механізмів захисту прав національних меншин [7];

2) запровадження переліку (реєстру) національних меншин та процедури набуття статусу національної меншини. Правовою прогалиною системи політико-правового захисту прав національних меншин є і відсутність процедури набуття громадянами, які ідентифікують себе як представників національної меншини, цього статусу [8]. Українським законодавством не передбачений офіційний перелік (реєстр) визнаних в Україні національних меншин, не врегульований порядок визначення національних меншин. Це призводить до процесів політизації етнічності в середовищі окремих етнопільнот, які звинувачують владу у порушенні своїх прав внаслідок відмови у визнанні національною меншиною. Право на національну самоідентифікацію є невід'ємним правом людини, але законодавче закріплення ідентифікації представників групи національною меншиною в Україні не передбачено;

3) внесення змін до ст. 11 Конституції України. Цією статтею «в Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України». Необхідно

вилучити російську мову, адже – це мова однієї з багатьох національних меншин України, яка не потребує особливого захисту, оскільки є державною мовою у сусідній країні, не перебуває на межі зникнення. Виокремлення її в Основному Законі означає дискримінацію мов інших національних меншин, що неприпустимо для України як держави-кандидата на вступ до ЄС.

2. Вдосконалення законодавчої бази протидії дискримінації та ксенофобії в Україні. Для досягнення цієї цілі рекомендується виконання таких завдань:

1) внесення змін до Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» в частині конкретизації положень. Україна, оголосивши курс на європейську інтеграцію, вже багато років має проблеми з імплементації європейських стандартів в національне законодавство. ЄС, не спостерігаючи поступу в протидії дискримінації, закріпив ухвалення всеосяжного антидискримінаційного закону головною умовою лібералізації візового режиму. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» було прийнято в 2013 р. нашвидкуруч без широкого обговорення антидискримінаційних положень, він позиціонувався більше як формальне виконання вимог ЄС, а не подолання явища дискримінації. Наразі антидискримінаційний закон містить чимало недоліків, які ускладнюють його застосування: неточність формулювань та визначень форм дискримінації, що комплікує притягнення до відповідальності винних й захист постраждалих від дискримінації; брак практичних механізмів реалізації положень антидискримінаційного законодавства [9]. Антидискримінаційний закон більше спрямований на формування засад антидискримінаційної політики, ніж на боротьбу з конкретними проявами дискримінації в українському суспільстві [10]. А Цивільний кодекс і Кодекс про адміністративні правопорушення практично не містять кваліфікації суто дискримінаційних правопорушень;

2) внесення змін до ст. 161 Кримінального кодексу України. Європейська комісія проти расизму та нетерпимості неодноразово висловлювати стурбованість неефективністю кримінальних антидискримінаційних норм українського законодавства, які поширюються лише на громадян та потребують доведення умисності дій правопорушника (ст. 161 ККУ), тому рідко застосовуються у судочинстві. Незважаючи на те, що згідно з Конституцією чинні міжнародні договори, в тому числі антидискримінаційні, згоду на обов'язковість яких дала Україна, є частиною національного законодавства, практика застосування норм прямої дії в українських судах не є поширеною. Українська судова система досі залишається замкнутою, інтровертною.

Тому спорадичні справи притягнення до відповідальності за дискримінаційні злочини набувають розголосу в ЗМІ. Так, Личаківський районний суд Львова в листопаді 2021 р. постановив стягнути 40 тис. грн моральної компенсації з мешканки Львова В. Гук, яка ображала сусідку-лівійку і вживала щодо неї та її дитини расистські висловлювання [11]. Зокрема, обвинувачена систематично називала громадянку Лівії, яка законно перебуває в Україні, «чорною мавпою», «чуркою», голосно стукала у двері її квартири та штовхала візок з її дитиною. Суд побачив в діях В. Гук ознаки дискримінації за кольором шкіри, які завдали потерпілій емоційні та психічні страждання. Але факт притягнення до відповідальності за дискримінаційні дії, який має бути звичною справою в судовій практиці, широко обговорювався в публічному просторі.

3. Узгодження та систематизація політико-правової бази етнополітики України. Досягнення цієї цілі можливе шляхом реалізації таких завдань:

1) прийняття стратегії або концепції етнополітики України. Необхідно прийняти політико-правовий документ стратегічного характеру, який зафіксує демократичні засади державної етнополітики: визначить цілі, завдання, пріоритети та механізми її реалізації [12]. Системний, стратегічний документ у сфері етнополітики дозволив би оцінити реальну ситуацію в етнонаціональній сфері, виявити ресурси, окреслити головні виклики, концептуалізувати завдання та напрацювати механізми, що сприятимуть досягненню визначеної мети, в тому числі поліпшення захисту прав національних меншин в Україні [13]. Він також має зафіксувати особливості розвитку моделі етнополітики України, її відповідність реаліям етнонаціональних відносин і викликам етнополітичної безпеки, концептуальні засади розвитку етнонаціонального законодавства, імплементацію норм міжнародного права в сфері захисту національних меншин та вдосконалення системи правового регулювання етнонаціональних процесів у поліетнічному українському суспільстві. Стратегія етнополітики України стане основою для напрацювання нових нормативно-правових актів та внесення змін до чинних законів, які покликані забезпечувати: протидію деструктивним етнополітичним явищам (етнополітичній дезінтеграції, сепаратизму, етнополітичним конфліктам, ксенофобії), гармонізацію етнонаціональних відносин в Україні, консолідацію української нації, удосконалення захисту прав національних меншин. Подальший же розвиток відбуватиметься шляхом прийняття окремих профільних законів на основі стратегічного документа;

2) здійснення ієрархізації, впорядкування політико-правової бази етнополітики України. Проблеми відсутності структурованої (на законодавчому рівні) ієрархії політико-правових документів етнонаціональної сфери і точкової відповіді на

виклики призвели до того, що окремі питання отримують високий рівень законодавчого регулювання на тлі ігнорування інших. В результаті маємо Стратегію утвердження української національної та громадянської ідентичності (2021 р.), Стратегію національно-патріотичного виховання (2019 р.), Стратегію сприяння реалізації прав і можливостей осіб, які належать до ромської національної меншини, в українському суспільстві до 2030 р. за відсутності загального стратегічного документа в сфері етнополітики України. Такий підхід порушує ієрархію політико-правових документів: вужча проблема формування громадянської ідентичності чи національно-патріотичного виховання не потребує прийняття окремої стратегії політики її формування, натомість вся державна етнополітика України потребує, але не отримує.

4. Реформування інституційної структури системи захисту національних меншин та всієї етнополітики загалом. У Стратегії національної безпеки України визнається джерелом загроз незалежності України, її суверенітету і демократії недостатня ефективність державних органів, що ускладнює вироблення і реалізацію ефективної політики [14]. Це безпосередньо стосується етнонаціональної сфери. ЄС, висуваючи вимоги щодо зміни законодавства про національні меншини, наголошує, що для належного забезпечення прав національних меншин необхідне й інституційне забезпечення. Наявність окремо визначеного органу, який забезпечуватиме виконання законодавства є одним з кроків успішного реформування сфери захисту прав національних меншин.

Досягнення цієї цілі можливе шляхом створення профільного Міністерства етнополітики України. Зараз в Україні відсутній єдиний орган виконавчої влади, відповідальний за формування, реалізацію, моніторинг та контроль ефективності державної етнополітики України, що негативно позначається на всіх складових цієї політики, включаючи сферу консолідації нації, захисту прав національних меншин, протидії етнополітичним викликам, дискримінації та ксенофобії.

У 2014 р. Кабінет Міністрів України запровадив посаду Урядового уповноваженого з питань етнонаціональної політики, яка наступного року була ліквідована. У 2019 р. була створена Державна служба України з етнополітики та свободи совісті як центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав національних меншин в Україні [15]. З 2020 р. Державній службі України з етнополітики та свободи совісті передано її профільні функції від Міністерства культури та інформаційної політики України.

З огляду на важливість державної етнополітики у структурі внутрішньої політики України для її комплексного формування, координації та реаліза-

ції необхідно удосконалити інституційну структуру забезпечення шляхом відтворення профільного Міністерства етнополітики України, що стане центральним органом виконавчої влади у сфері етнополітики. На формуванні такого єдиного органу наполягають міжнародні моніторингові інституції Ради Європи.

Висновки. Удосконалення політико-правового забезпечення захисту прав національних меншин задля забезпечення успішної євроінтеграції України не обмежується лише прийняттям нової редакції Закону України «Про національні меншини в Україні». Цей процес набагато складніший і комплексний – він передбачає розробку і імплементацію в українське етнопонаціональне законодавство цілої низки політико-правових механізмів, реформування інституційної структури етнополітики та прийняття стратегічного документа, який зафіксує демократичні засади державної етнополітики, створить політико-правову базу для гармонійного поєднання інтересів усіх етнічних складових політичної нації, яка ляже в основу реформування законодавства, у тому числі щодо захисту прав національних меншин. Інакше формальне задоволення євроінтеграційних вимог шляхом поспішного прийняття нової редакції закону про національні меншини може призвести до повторення ситуації з антидискримінаційним законом, який приймався більше задоволення умов лібералізації візового режиму з ЄС, аніж для боротьби з дискримінацією в практичній площині його реалізації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. *EU law*. URL: <https://bit.ly/3RZe6A0>.
2. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. *An official website of the European Union*. URL: <https://bit.ly/3U51SHU>
3. Кресіна І.О., Лойко Л.І., Явір В.А. Концепція державної етнопонаціональної політики України (Проект). *Політичний менеджмент*. 2010. № 2. С. 65–73.
4. Марусик Т. «Росія закінчується там, де закінчується російська мова». Але не для нинішньої влади України? *Радіо Свобода*. URL: <https://bit.ly/3d5Vlwe>.
5. EU Commission's Recommendations for Ukraine's EU candidate status. *An official website of the European Union*. URL: <https://bit.ly/3B7DSv7>
6. Етнокультурна автономія як інститут забезпечення прав національних меншин: світовий досвід і Україна: наукова записка / Кресіна І.О та ін. Київ : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2018. С. 105.
7. Кресіна І. О. Статус національних меншин як фактор етнокультурного розколу України. *Держава і право*. 2013. Вип. 59. С. 457.
8. Вітман К.М. Модернізація законодавства про національні меншини в Україні. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2013. Т. 13. С. 172.

9. Вітман. К.М. Порівняльний аналіз українського та молдовського антидискримінаційних законів. *Держава і право*. 2013. № 61. С. 382.

10. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 32. Ст. 412.

11. Іммігрантка з Лівії засудила львів'янку за расистські образи. *ZAXID.NET*. URL: <https://bit.ly/3ddcB2t>.

12. Лендел Р.А. Особливості формування та впровадження етнопонаціональної політики в Україні. *Людина, суспільство, політика: актуальні виклики сучасності: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції*. Одеса : НУ «ОЮА», 2015. С. 123.

13. Котигоренко В., Панчук М. Проблеми термінології законодавства, що регулює етнопонаціональні відносини в Україні. *Український соціум*. 2020. № 1(72). С. 9.

14. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.

15. Про Державну службу України з етнополітики та свободи совісті. URL: <https://dcss.gov.ua/about/>

REFERENCES:

1. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. *EU law*. URL: <https://bit.ly/3RZe6A0>.
2. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. *An official website of the European Union*. URL: <https://bit.ly/3U51SHU>
3. Kresina I.O., Loyko L.I., Yavir V.A. (2010). Kontseptsiya derzhavnoyi etnonatsional'noyi polityky Ukrayiny (Proekt). *Politychnyy menedzhment*. № 2. S. 65–73. [in Ukrainian].
4. Marusyk T. (2021). «Rosiya zakinchuyet'sya tam, de zakinchuyet'sya rosiys'ka mova». Ale ne dlya nynishn'oyi vlady Ukrayiny? [«Russia ends where the Russian language ends.» But not for the current government of Ukraine?]. *Radio Svoboda*. URL: <https://bit.ly/3d5Vlwe>. [in Ukrainian].
5. EU Commission's Recommendations for Ukraine's EU candidate status. *An official website of the European Union*. URL: <https://bit.ly/3B7DSv7>.
6. Etnokul'turna avtonomiya yak instytut zabezpechennya prav natsional'nykh menshyn: svitovyy dosvid i Ukrayina: naukova zapyska. [Ethnocultural autonomy as an institution for ensuring the rights of national minorities: world experience and Ukraine: scientific note]. / Kresina I.O ta in. Kyiv: Instytut derzhavy i prava im. V.M. Korets'koho NAN Ukrayiny, 2018. S. 105. [in Ukrainian].
7. Kresina I. O. (2013). Status natsional'nykh menshyn yak faktor etnokul'turnoho rozkolu Ukrayiny. [The status of national minorities as a factor in the ethnocultural division of Ukraine]. *Derzhava i pravo*. Vyp. 59. S. 457. [in Ukrainian].
8. Vitman K.M. (2013). Modernizatsiya zakonodavstva pro natsional'ni menshyny v Ukrayini. [Modernization of legislation on national minorities in Ukraine.] *Naukovi pratsi Natsional'noho universytetu*

“Odes'ka yurydychna akademiya”. T. 13. S. 172. [in Ukrainian].

9. Vitman. K.M. (2013). Porivnyal'nyy analiz ukrayins'koho ta moldovs'koho antydyskryminatsiynykh zakoniv. [Comparative analysis of Ukrainian and Moldovan anti-discrimination laws]. *Derzhava i pravo*. № 61. S. 382. [in Ukrainian].

10. Pro zasady zapobihannya ta protydyi dyskryminatsiyi v Ukrayini: Zakon Ukrayiny. [On the principles of preventing and countering discrimination in Ukraine: Law of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*. 2013. № 32. St. 412. [in Ukrainian].

11. Immihrantka z Liviyi zasudyta l'viv'yanku za rasysts'ki obrazu. [An immigrant from Libya condemned a Lviv woman for racist insults]. *ZAXID.NET*. URL: <https://bit.ly/3ddcB2t>. [in Ukrainian].

12. Lendyel R. A. (2015). Osoblyvosti formuvannya ta vprovadzhennya etnonatsional'noyi polityky v Ukrayini. [Peculiarities of formation and implementation of ethnonational policy in Ukraine]. *Lyudyna, suspil'stvo, polityka: aktual'ni vyklyky suchasnosti: materialy II*

Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi. Odesa : NU «OYuA». S. 123. [in Ukrainian].

13. Kotyhorenko V., Panchuk M. (2020). Problemy terminolohiyi zakonodavstva, shcho rehulyuye etnonatsional'ni vidnosyny v Ukrayini. [Problems of the terminology of legislation regulating ethno-national relations in Ukraine.]. *Ukrayins'kyy sotsium*. № 1 (72). S. 9. [in Ukrainian].

14. Pro rishennya Rady natsional'noyi bezpeky i oborony Ukrayiny vid 14 veresnya 2020 roku «Pro Stratehiyu natsional'noyi bezpeky Ukrayiny» : Ukaz Prezydenta Ukrayiny №392/2020. [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of September 14, 2020 «On the National Security Strategy of Ukraine»] URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> [in Ukrainian].

15. Pro Derzhavnu sluzhbu Ukrayiny z etnopolityky ta svobody sovisti. [About the State Service of Ukraine for Ethnopolitics and Freedom of Conscience]. URL: <https://dcss.gov.ua/about/>. [in Ukrainian].

The improvement of political and legal protection of the national minorities' rights as a requirement of the European integration of Ukraine

Yavir Vera Anatoliivna

Doctor of Political Science,
Senior Researcher
Koretsky Institute of State and Law
of the National Academy
of Sciences of Ukraine
Triohsvjatyetska str., 4,
Kyiv, Ukraine

The relevance of the research issue is due to the fact that in June 2022, Ukraine received the status of a candidate for EU membership. At the same time, the European Commission put forward a number of conditions, including completing the reform of legislation on national minorities in accordance with the recommendations of the Venice Commission and implementing immediate, effective mechanisms for its implementation.

The purpose of this study is to conceptualize the ways to meet the requirements of European integration in terms of improving the legal framework for the protection of national minorities rights in Ukraine. A system method is used in combination with conceptual analysis to form a full vision of the problem. As a result, it is proposed to: 1) improve the entire system of ensuring the rights of national minorities in Ukraine by adopting a new version of the Law of Ukraine “On National Minorities in Ukraine”, political and legal implementation of the institute of national and cultural autonomy, introduction of a list (register) of national minorities and procedures for acquiring the status of a national minority, amending Art. 11 of the Constitution of Ukraine, which gives a special status to the language of the Russian national minority; 2) improve the legislative framework against discrimination and xenophobia in Ukraine by introducing amendments to the Law of Ukraine “On Principles of Prevention and Combating Discrimination in Ukraine” and amendments to Art. 161 of the Criminal Code of Ukraine; 3) coordination and systematization of the political and legal basis of the ethnopolitics of Ukraine by adopting a strategy of the ethnopolitics of Ukraine and carrying out the hierarchization of entire array of normative acts of the ethnopolitics of Ukraine; 4) strengthen the institutional support of legislation protecting national minorities' rights by creating a specialized Ministry of Ethnopolitics of Ukraine.

Key words: European Union, European integration of Ukraine, national minorities, ethnopolitics.